

VÝVOJ HUDBY DO POLOVINY 20. STOLETÍ

Společenská situace

- období složitých politických bojů v Evropě; deziluze a pocit nejistoty; exploze vědeckých poznatků; výroba – změna způsobu života; ve filozofii dvě základní tendence – jedna
- vychází z techniky a druhá akcentuje problémy lidského jedince a všímá si jeho niterných problémů (rozvoj moderní psychologie a Freudovy psychoanalýzy)
- umění absorbuje všechny podněty a odráží důležité události; angažovanost uměleckých děl; snaha o vymanění se z mechanismu masové komerce; touha po aktivní účasti
- velká třída snah, principů a metod jednotlivých skladatelských skupin i významných skladatelů a hudebních teoretiků
- v hudbě 20. století dochází k opuštění tonality a dokonce k rezignování na veškerou tradici hudby a na pojem hudebního díla. komunikace, funkci hudby a hudebního života

V hudbě vystupují do popředí tyto kvalitativně nové jevy:

- prudký růst výměny hudebních podnětů mezi národy a státy, zesílení vzájemných vlivů
- rozprostranění evropské hudby v globálním měřítku a současně opačná tendence narušování eurocentrismu sílící úlohou americké, asijské i africké hudby
- vznik hudební tvorby bezprostředně angažované v různých sociálních a politických zápasech
- zformování bloku nonartificiální hudby
- rostoucí úloha nové techniky v hudební tvorbě, reprodukci i šíření
- výrazné začleňování hudby do komplexů typu masových médií, zábavní hudby, audiovizuální produkce apod.
- utvrzování zbožního charakteru hudební produkce a zároveň i opačná tendence vymanění hudby z těchto závislostí
- rostoucí aktualizace hudebního repertoáru libovolné provenience (země původu) všech dob i všech zemí a v souvislosti s tím vyhranění pluralismu v oblasti hudebních zálib, vkusu a postojů

ZÁKLADNÍ STYLOVÉ TENDENCE

- dozívá pozdní romantismus, impresionismus a secese
- velké množství současně působících uměleckých hnutí a směrů (expresionismus,
- realismus, folklorismus, fauvismus, abstraktivismus, konstruktivismus, dadaismus,
- neoklasicismus)
- rámcově lze vyčlenit **čtyři základní stylové tendence**

Expresionismus

- ovlivnil hlavně malířství a hudbu; odpor proti měšťácké mělkosti; protest proti současnému způsobu lidského žití; zdůrazňuje vnitřní citové napětí; náměty z oblasti sociální a psychologické; mezní lidské situace (zoufalství, osamění, utrpení); nejsilněji se projevil v Německu – obrazy O. Kokoschky, O. Dixe, skupiny Die Brücke (L. Kirchner) a Der Blaue Reiter (V. Kandinskij, F. Marc)
- **hudební expresionismus** – vzpoura proti přebujelé citovosti romantismu i přejemnělé barvitosti impresionismu; deformace linie, zkontrastnění kontur, dynamické krajnosti;
- především **II. vídeňská škola** – A. Schönberg, A. Berg, A. Webern; jedna etapa Bartókova; některé skladby P. Hindemitha, S. Prokofjeva, I. Stravinského, L. Janáčka, D. Šostakoviče, A. Honeggera

Folklorismus (resp. neofolklorismus)

- vliv lidové kultury už od 19. století; v mnohém se lidové tendence stýkají s expresionistickými; uvolněná vitalita znovuobjeveného člověka s jeho bezprostředností a pudovostí; období „barbarského primitivismu“; směřování k samotným základům, k elementárním prvkům melodickým a rytmickým
- mohutný výraz je dosahován zdůrazněnou až křiklavou barvou, často orgiastickým rytmem, drsnou, poměrně neperiodickou linií
- především L. Janáček a B. Bartók; silné vlivy nacházíme také u I. Stravinského, C. Orffa, S. Prokofjeva, Z. Kodályho ad.

Civilizační tendence

- svázán s vývojem vědy, techniky a civilizace; ve výtvarném umění zde patří kubismus (P. Picasso, G. Braque); abstraktivismus (P. Mondrian, K. Malevič); futurismus, dadaismus a v jistém smyslu i surrealismus (S. Dalí)
- hudba zde nehrála rozhodující roli, ale futurismem a dadaismem byla ovlivněna
- futuristické snahy reprezentuje v hudbě bruitismus, využívající zvuků netónového charakteru (L. Russolo, H. Cowell, E. Varése – snaha vytvořit hudbu, která by odpovídala rytmu doby); také některá díla A. Honeggera, P. Hindemitha
- spojeno často s dadaismem – převrácení hodnot, vřazování náhodných a nesourodých prvků do jednoho celku; sebeironie, grotesknost; provokativnost; silné stopy v díle E. Satieho a **Pařížské šestky**
- ve 20. letech malíři slepují koláže z roztrhaných novin, krabiček od zápalek, tramvajových jízdenek; E. Satie píše skladby ve tvaru hrušky, D. Milhaud zhudebňuje Katalog květin i s údaji o cenách a Katalog zemědělských strojů, P. Hindemith v opeře Právě vyšlo opěvuje plynová koupelňová kamna

Novoklasická (neoklasická) tendence

- protiváha uprostřed destrukce koncepcí a horečného a netrpělivého hledání nového výrazu; touha po jistotě, pevném a určitém tvaru; hledání posily v systematických výtvorech velkého stylu antiky, renesance, klasicismu a vůbec ve vyrovnaných syntetizujících výtvorech minulosti; pevnost linií a stavby (I. Stravinskij – Pulcinella)

- tento návrat proniká uměním 20. a 30. let; v architektuře se projevuje budovami ve stylu neorenesance nebo neogotiky (Chicago Tribune)
- další autoři: P. Hindemith (neobaroko – formy passacaglia, toccata, fuga); S. Prokofjev; F. Poulenc; D. Šostakovič, B. Britten, S. Prokofjev, B. Bartók, B. Martinů

Povinný poslech:

D. Milhaud - Scaramouche (súita pro dva klavíry)

<https://www.youtube.com/watch?v=2yxSSg6XzuQ>